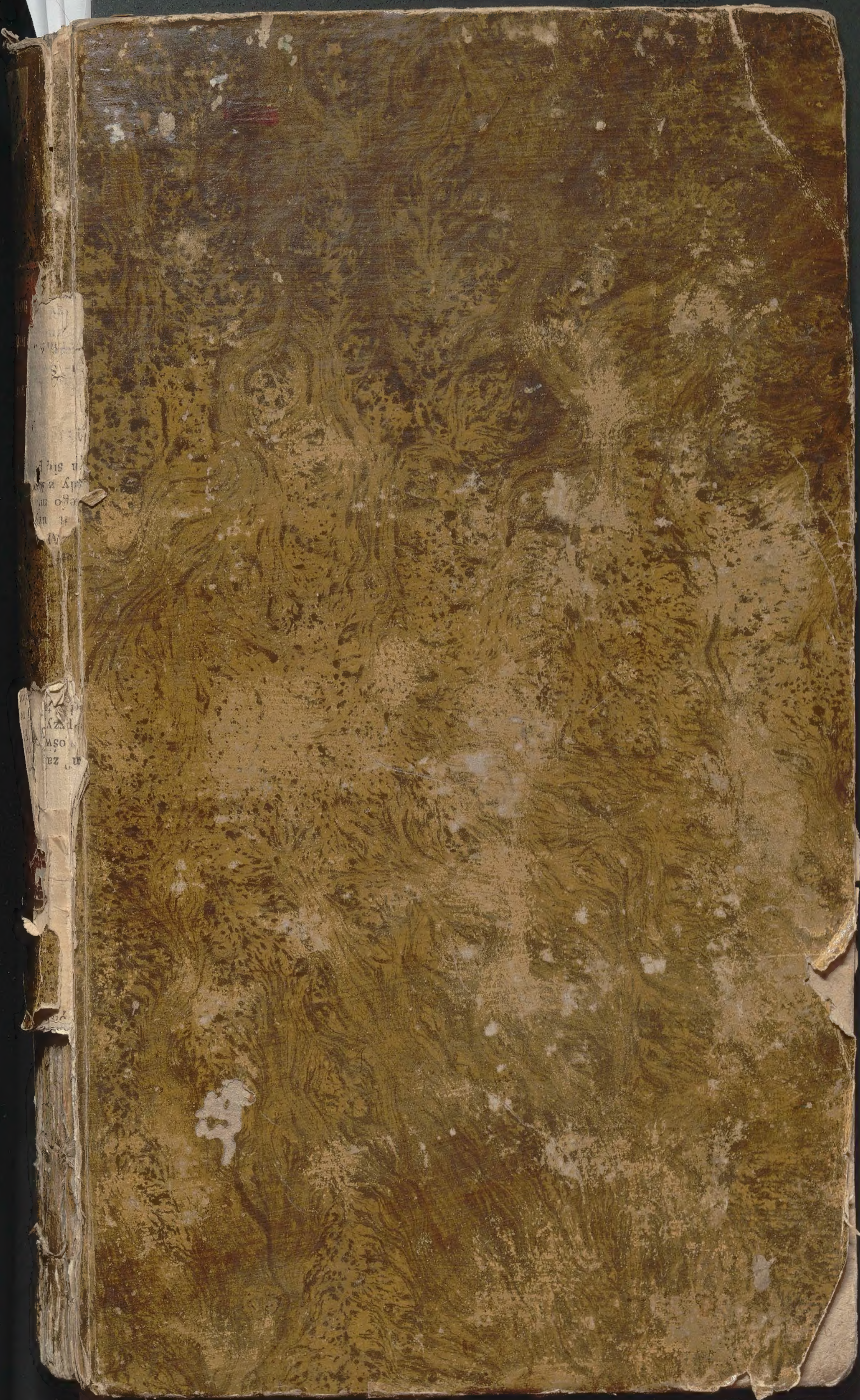

84022
III Mag. St.
Druk.

Spis materyi w tey książce znayduiących się

1. Obraz Patryoty i pseudo-patryoty.
2. Łzy nie wodne, ale krwawe
3. Deklaracyja
4. Nota Stackelberga
5. Trzy noty inne
6. Deklaracyja Porty
7. Sześć not
8. Bulla papiezka po polsku i po łacinie
9. Dwie noty inne
10. Kopia listu urzędowego Kommissarza pruskiego Borcke
11. Nota P. Engeströma
12. Ofiara Stanu rycerskiego na powiększenie i utrzymanie wd krajowych
13. Ja lepiej trzymam o królu
14. Fragment Biblii Targowickiey
15. Co też teraz polak myśli
16. Do Stanisława Małachowskiego w dzień obchodu imienin
17. List Dziekana Winnickiego do JW. Stanisława Szczęsnego Potockiego
18. Wyznaczenie czasu na przyjęcie Delegacyi
19. Najjaśniejszemu Stanisławowi Augustowi p. naszemu miłościwemu
20. Kopia listu JW. z Potockich Kossowskiej do Szczęsnego Potockiego
21. Wezwanie magistratu miasta wolnego Krakowa
22. Wiersz z okoliczności Konstytucyi 3º maia
23. Wiersz z okoliczności odniesionego zwycięstwa nad moskalami p. Jgła Kościuszkę
24. Wiersz do Kościuszki
25. Głos JW. Gommolińskiego Instygatora Królewskiego
26. Oświadczenie Stanisława Czaykowskiego do Województwa Kijowskiego
27. Głos Jego Królewskiej MCi dnia 21. Maia 1792 r.

84022
III

Dar Hr. Wodnickiego
Akc. Nr. 3106 37/38
B.

(77)

Z D A N I E

Posła Prowincyi Wielko-Polskiey z okoliczności Alliansu y Traktatu Handlowego dnia 15. Marca Roku 1790. Semotis Arbitris oświadczone

Kiedy Nam z iedney strony wielbić przychodzi tę Wszechmocną Dzielność Nayważszey Opatrzności, która w niedocieknionych przyczynach gotuie sprężyny powstania lub upadku Narodów, a dla Nas naypomyślnieysze przysporzyła okoliczności, kiedy cieszyć się nam należy, iż przy wskrzeszonym Obywatelstwa w Polakach duchu, zniesienie Bezprawiow politycznych, to iest: Ustaw Dobru powszechnemu szkodliwych, w łagodnych czyni się sposobach, nie pociągaiąc za sobą okropnych widokow; Mamy z drugiey strony obowiązek nieuchronny, z tak sprzyiaiących pożytkować okoliczności.

Zaięta od trzech lat w okolicy Naszey Woyna, wypłacony hołd śmiertelności od dwoch Monarchow, westchnąć załośnie każe nad niektoremi za życia ich dla Polski przygodami.

Wspaniałość Następcy Tronu Pruskiego, Nam życzliwość swoię okazuiącego, zapał Patryotyzmu Narodowago, ktory tyle naypięknieyszych uczynił ofiar maiątkow swoich, za poprzedniczym W. K. Mci przykładem, związki Interessow w Europie Politycznych, na ktore baczny Rząd Kraiowy troskliwość Ministrow Naszych naypilnieyszą zwrocił, są to zdarzenia cudowne Niebios dla Naszey Rzeczypospolitey.

Przychodziemy iuż ledwie nie do nayważnieyszych w Polityce materyi zawierania związkow z postronnemi Narodami. Pomnaża Dzielności swoiey Narod Nasz, gdy do wewnętrzney mocy, ktora z sprawiedliwego Rządu, sił do utrzymania Porządkow y Obrony dostarczaiących, Cnoty y szczęśliwości Obywatelow wszystkich naypierwey wynika, przydaie ieszcze Potęgę sprzymierzoney sobie Potencyi, czego w zwłokę puszczać nie należy.

Związki te Cywilności, ktore iednoczą Obywatelow w iednym Kraiu, do Narodow innych rościągaiąc się, pomnażaią powszechną pomyślność. Zwierzchność Prawodawcza, do tego usiłowania swoie ściągać powinna, aby nie przestaiąc natymczasowych widokach, los Narodu szczęśliwszy na przyszłość zabespieczyć.

Okazałe było Kolberta Ministerium w Skarbowych w Francyi Interessach, ale założył grutowny fundament tych bogactw nieśmiertelney Sulli, aniby przyszła była Francya do tey okazałości pod Ludwikiem XIV. gdyby wiekopomne Henryka Wielkiego Panowanie nie było poprzedziło.

Losem się to szczęśliwym dziś dla mnie wydarza, iż dawniey maiąc zaszczyt dopełniać rozkazow WKMci y Rzpltey, byłem w nayniesczęśliwszych Oyczyzny czasach Posłem do Dworu Berlińskiego, chęć wtedy usłużenia iak naylepiey Oyczyznie moiey, słodziła mi tę nieskuteczność, ktorey nieszczęśliwe źrodła aż nadto całey są wiadome Europie; dnia dzisieyszego w pocieszniey szych y pewnieyszych nierownie nadziejach, a szczęśliwszym widoku zdanie mi otwierać przychodzi, iako pierwszemu z Prowincyi Wielko-Polskiey Posłowi w tey statystyczney materyi.

Alliāns y Traktaty dla wſpólney obrony y wzaiemnym potrzebom dogodzenia, zawieraią ſię w względzie politycznym.

Położenie Kraiow Króla Jmci Pruſkiego z trzech ſtron Polſkę otaczaiących, takie ieſt, iż na wzmocnienie związkow Sąſiedzkich wypada nieuchronna potrzeba umówienia ſię względem Handlowych korzyści, przychylność teraźnieyſza, y obſzerność dwóch Narodów zapewnia te pożytki, które z Sąſiedztwa ſamego wypływaią. Wtedy tylko trwałości związku ſpodziewać ſię należy, gdy ſię nawzaiemnych gruntuie korzyściach, a za fundament czynności ſwoiey ma ściſłą ſprawiedliwość.

Układ warunkow Handlu tyczących ſię z Kraiami pod Panowaniem Króla Jmci Pruſkiego będących, łatwieyſzy ieſt, iak go ſobie wyſtawiamy. Bo do ułożonych na Seymie 1775. Artykułow Traktatu, z ktorych pierwſzy, 2gi, y 11ſty niebyły zachowane, mianowicie o wolney zawſze do Miaſt Pruſkich przedarży Produktow Polſkich z wſzyſtkich trzech Prowincyi z opłatą 2. Procentu, wolnego Tranſito wodą y lądem przez Kray Króla Jmci Pruſkiego, z opłaceniem 12ſtu Procentu podług ſprawiedliwey Taxy Taryffy, tudzież wolnego wprowadzenia Soli do Polſki bez uſtanowienia Monopolium; przydaćby tylko należało warunek w Alianſie, że Nam ich dziſieyſzy Król Jmć Pruſki dotrzymać przyrzeka, a od produktow do Gdańſka idących, iako do Polſkiego Miaſta, Procent zniża, y do ułożenia ſprawiedliwey Taryffy y Taxy Kommiſſarzow zobopolnych w przeciągu trzech Mieſięcy wyznaczy. Swiatłe pracuiących w Delegacyi Mężow od całego Narodu czci y uwielbienia Godnych przełożenia, a na potrzebie y ſprawiedliwości zafundowane, zabeśpieczą gruntowność Kraiowey pomyślności. Rzetelność w działaniu otworzy Granice Nayiaśnieyſzego Sąſiada dla Prowincyi Koronnych y W. X. Litt. do zbywania tych Kraiowych Produktow, które zaſilaiąc Sąſiedzki Narod ściągaią dla ſwoiego wielorakie w innym gatunku korzyści.

Dogodna ieſt takowym widokom y dalſza dla Rzpltey perſpektywa, gdy płynące lub przechodzące przez Kray Krola Jmci Pruſkiego Naſze Produkta odległeyſzych Kraiow ſięgać będą, y potrzebne nawzaiem ſprowadzać materyały. Do czego poprawę Taryffy z zmnieyſzeniem Taxy Produktow przez Kommiſſarzy Oboyga Państw za potrzebną ſądzę, które ułożenie Taxy, ieżeli bydź nie może, odwłoczne to przynaymniey niech będzie zapewnione w Allianſie; bo ta ieſt naywiękſza Panuiących nieſzczęśliwość, iż naylepſze Jch chęci y intencye przez zwłoczne Subalternow wykonanie ſkutkow nie biorą.

Nie maſz dziſiay, iako widzę kochaiącego y ſzacuiącego ſzczęśliwość Oyczyzny ſwoiey, któryby nie wielbił to ſprzyianie y oświadczoną życzliwość Nayiaśnieyſzego Sąſiada Naſzego, a przecie, doznaie y dziś Prowincya Wielko - Polſka, że pod różnemi pretextami, Granicę Sąſiedzkie do wywozu Kraiowych Produktow po mimo Traktatu 1775. który dla ſwego w ſzczególności zyſku każda z trzech Potencyi dyktowała Delegacyi, zamykaią ſię bardzo częſto.

Machina Rządu tyle niezliczonych zamyka ſprężyn, iż cały baczności Dozorcy potrzebuią, aby wſzyſtkie kółka do zamierzonego ściągały celu.

A gdy rzetelność y exekucya daią ſkuteczność wſzyſtkim warunkom; przeto N. P. y P. R. S. S. za naypotrzebnieyſzą rzecz ſądzę na mocy Inſtrukcyi moiey, aby Allians z wolnym handlem w nierozerwanym chodził związku.

Ledwie nie nayzawilſzą y naytrudnieyſzą dziſiay polityka według poſpolitego rozumienia ſtała ſię umieiętnością, bo na ſubtelnych załadzona kombinacyach, funduie fałſzywy pożytek częſtokroć własny, kiedy ſię na cudzych zaſadza krzywdach. Dowodem tego ſą oczewiſtym Dzieie upadłych Narodow.

Zamiar potęgi oddalaiącey ſię od ſprawiedliwości, dla tego, że ieſt fałſzywy prawdziwie pożytkuiącym y trwałym bydź nie może.

Jako ſzczęście człowieka partykularnego od warunkow przez Autora natury Jego wyznaczonych zawiſło, tak pomyślność Narodu od prawideł rozſądney polityki zależy.

Chciwość, ambicya, zawſze y prywatnych y Panuiących napaſtuiąca, od prawdziwego oddala celu, a prędzey czy poźniey nieſkuteczność zamiaru fałſzywego pokazuie.

Kiedy o pożytkach Rzpltey radziemy, w naypierwſzym widoku trwałe iey Dobro na ſprawiedliwey wzaiemności zaſadzone mieć należy. Przychyła ſię wſpaniale do żądań Naſzych Krol Jmć Pruſki, y My do uczynienia z Nim Allianſu. Offiaruie Nam Przyiacielſką pomoc do dźwigania Nas z ciągłey niedołężności. Zabeſpieczył Nam dawniey całość Granic y Swobod Naſzych. Zoſtawuie Nam dziś zupełną wolność do ulepſzenia Rządu y mocy Kraiowey, życzeniem ſwoim Skonfederowane Stany zachęcaiąc. W tym Ja poſtrzegam Wielkomyślną Duſzę Monarchy tego. Zna On dobrze, że Prawodawcy, Ludzie ſą, a zatym nayzbawiennieyſze Prawa do okoliczności wypadłych poźniey ſtoſować ſię nie mogą. Zoſtawia w Udzielności Narod, aby Sam o własnych pożytkach naylepiey przekonany bez obcych inſpiracyi (ktore y pod nayświętſzym ludzkości płaſzczykiem Egoizmem trącą) o loſie ſwoim decydował.

Używaymyż zręcznie tak ſprzyiaiącey dla Nas pory do zawarcia tych związkow Politycznych, ktore Rzpltey y gruntowney mocy y konſyderacyi przydadzą. Ale iednoſtaynie ſądzę, że warunki Handlu tyczące ſię razem iść powinny, z powodow dopiero ſłyſzanych od WKMci,

Ułatwia Nam takowe traktowanie Wielkomyślność Panuiacego WILHELMA, który pod bytność moię w Berlinie zapewnił mnie uſtnie iako Posła Rzpltey, że w czaſie przyzwoitym ſtarać ſię będzie osłodzić wſzyſtkie przykrości Rzpltey. Odwołuię ſię w tym do Relacyi z moiego Poſelſtwa obſzerniey uczynioney w Stanach Rzpltey. Wzaiemność wzmiankowanych zobopólnie pożytkow ſprawić potrafi potrzebne w takowych okolicznościach zaufanie.

Przykład iuż Monarchy tego Skonfederowania ſię z Rzeſzą Niemiecką ſkazówką Nam ieſt do dalſzych czynności. Sprzymierzenie ſię Jego z Anglią, Holandyą, Szwecyą, y Saxonią, y świeżo z Portą Ottomańſką odkrywa Nam potrzebę tym większą, aby Nam Przyiaźń Sąſiada mocniey zaręczyły.

Nie dziſiay to dopiero ſłyſzane głoſy wolnego y oświeconego Narodu, ktore nad nieſzczęściem Naſzym ubolewały. Ma dziś Anglia Szacownego y Cnotliwego Monarchę, który przez nieſpracowaną czynność młodego Miniſtra (Pitt) naydalſze Sprężyny na uſzczęśliwienie całey Europy ſkutecznie poruſza. Dawnych Miniſtrow Angielſkich maxymą było profitować z zamieſzania Sąſiedzkiego, dziſieyſzego prawidłem ieſt życzyć polepſzenia Odściennemu Rywalowi, a dopomagać oddalonym Potencyom, aby do Porządku y Udzielności przychodziły. W takich dziś okolicznościach związkow y z Anglią ſzukać Nam trzeba, y wſkrzeſić Handlowe Traktaty, które w początku wieku tego zaniedbanemi zoſtały.

Dzwiga ſzczęśliwośc y chwałę Narodu ſwoiego dwòch Przodkòw y Jmiennikow ſwoich Naśladowca Król Szwedzki; a gdy Sąſiedzka ieſt zaięty Woyną, walczyć ieſzcze muſi z przeſądami y wadami Rządu przez influencye Zagraniczne narzuconego. Położenie Szwecyi, y niedoſtatek w nim żywności y zboża, potrzebną Nam czyni z tym Kraiem kommunikacyą zbytnich Produkow Naſzych, przez związek Polityczny y Handlowy.

Hollandya ſtawſzy ſię nieiako Centrum Handlowych w Eropie

Interessow, nie może przez swoy Allians tylko znaczne korzyści obiecywać dla Naszego Narodu.

Elektor Saski Królow Naszych Godny Potomek, a umieiętnością Praw y iezyka Polskiego, sprzyianiem swoim ieszcze Nam milszy przychyli się chętnie głośnym Traktatem do pożytkow Rzpltey.

Nayszkodliwsza dzisiay w Polityce maxyma, nayuroczystsze y wieczyste pro forma tylko tak zwane Traktaty y Przyrzeczenia, za lada pozorem y mniemaną przyzwoitością zrywa y odmienia. Nayczęściey w Ugodach Pokoiu, ile w tym wieku, nasiona kłotni y Woien znayduią się.

W Traktacie Utrektskim, ustępuiąc Francya Akadyi, Woynę sobie siedmioletnią z Anglikami zgotowała.

Ktoby przewidział, iż warowana udzielność Tatarom Krymskim, Traktatem Kainardskim znaczyć będzie zwrot Kraiu owego pod Rossyi panowanie.

U Nas nayfolennieyszey całości Granic warunek 1764. lat tylko osiem trwać miał, a znaczyć w rozległych dosyć Prowincyach uszkodzenie.

Traktaty wieczyście czynione pokazuią próżność wyrazu tego, a nawet niepodobność. Bo nie iest w mocy człowieka tak doskonałe utworzyć Dzieło, aby wieczyście trwać mogło, do tego tysiączne przyczyny do odmian politycznych przyczyniaią się, a rozsądna polityka do okoliczności układy swoie stosować powinna. Pamiętne mi iest Konsula Rzymskiego w tey mierze zdanie = *stare debemus tanquam in Orbe Reipublicæ, & illam partem eligere, ad quam Nos ejus salus & utilitas converterit*

Cóż dzisiay o trwałości Alliansu zapewnić może, oto dwie cechy, czyli znamiona, sprawiedliwość y wzaiemność pożytkow; na tych dwóch warunkach, sądzę Ja gruntowność przymierza zasadzoną, wiązać się na obronę własną, na utwierdzenie Udzielności y Rządu Kraiowego, zamiary są chwalebne y sprawiedliwe, przeciwko którym kiedy się wykracza, spodziewać się y oczekiwać potrzeba skutku owey przedwieczney prawdy = *Regnum a Gente in Gentem transfertur propter injustitiam*. Wzaiemność pożytkow zabespiecza zobopolne zaufanie = *Cœtus hominum cum unione Juris & Societate utilitatis conjunctus:* mówi Cycero.

Nayiaś: Panie! P. R. S. S. idąc za przekonaniem moim, sądzę zbawienną w dzisieyszych okolicznościach dla Rzpltey rzeczą wniść w wziązek sprzymierzenia się z Królem Jmcią Pruskim, ale do gruntowania tey ufności, którą w Jego wspaniałości pokłada Patryotyzm y Prześwietna Deputacya do Interessow Cudzoziemskich, mniemam rzeczą arcy przyzwoitą, aby Traktat Handlowy razem zapewniony, umowiony został, bo da skuteczność dawnieyszych nawet Traktatow exekucyi. Rozumiem, iż zagruntuie Nam pomyślność Narodu, nowy z Królestwem Anglii związek, Szwecya, Holandya, Saxonia, y ogołem Państwa Niemieckie, przydadzą sprzymierzeniem swoim tego upoważnienia, które Narod Nasz ieszcze dosyć obszerny, Narod dawniey Chwałą, dzisiay Patryotyzmem y offiarami maiątkow swoich zaszczycony, między Kraiami dobrze Rządnemi mieysce zyskać powinien. Jestem więc tego zdania, że nie wieczystość Traktatow, ale sprawiedliwość utrzymywana, y zobopólna korzyść, trwałość ich zabespiecza.

Nie zostaie mi więc, tylko poddać rozumienie moie pod Wyrok Prześ: Stanom. Dalsze przymówienie się w tey materyi, ieżeli tego zaydzie potrzeba, zamawiam sobie JW. Mci Panie Marszałku Seymowy, iako Deputowany do Konstytucyi z Prowincyi Wielko-Polskiey.

69

ZBIOR
PISM
CZASOW

8.